GENERALINIO ADVOKATO
NIILO JÄÄSKINEN IŠVADA,
pateikta 2012 m. spalio 18 d.[1]

Byla C-460/09 P

Inalca SpA - Industria Alimentari Carni,
Cremonini SpA
prieš

Europos Komisiją

„Apeliacinis skundas — Sąjungos deliktinė atsakomybė — Senaties terminas — Eigos pradžia“

I – Įvadas

1. Apeliaciniu skundu *Inalca SpA – Industria Alimentari Carni* (toliau – *Inalca*) ir *Cremonini SpA* (toliau – *Cremonini*) prašo panaikinti 2009 m. rugsėjo 4 d. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo (dabar – Europos Bendrijų Bendrasis Teismas) Nutartį *Inalca ir Cremonini prieš Komisiją* (T-174/06, toliau – skundžiama nutartis) atmesti jų ieškinį, kuriuo reikalaujama atlyginti žalą, apeliančių tariamai patirtą dėl 1998 m. liepos 6 d. Europos Bendrijų Komisijos pranešimo Italijos valdžios institucijoms apie joms nepalankias tyrimo išvadas (toliau – 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiškas)[2].

2. Reikia pažymėti, kad apeliantės *Inalca* ir *Cremonini* teigia, ir šiuo klausimu Komisija joms neprieštarauja, kad bet kokie įtarimai dėl šių įmonių buvo panaikinti pasibaigus dėl minėto Komisijos laiško pradėtiems nacionaliniams procesams. Todėl 2006 m. Komisija nutraukė susigrąžinimo procedūrą, kuri apeliančių atžvilgiu buvo pradėta dėl 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiške nurodytų aplinkybių.

3. Šioje byloje Teisingumo Teismo, be kita ko, prašoma nuspręsti dėl ieškiniui dėl Europos Sąjungos deliktinės atsakomybės taikomo senaties termino ir ypač dėl kriterijų, pagal kuriuos šioje byloje nustatoma tokio senaties termino eigos pradžia.

II – Faktinės aplinkybės ir nacionaliniai bei Bendrijos procesai

4. *Inalca* ir *Cremonini* priklauso bendrovių grupei, vykdančiai maisto produktų gamybos ir platinimo bei maitinimo veiklą.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Minėtą tyrimą atliko Komisijos kovos su sukčiavimu tarnyba (UCLAF), siekdama patikrinti tam tikrų jautienos eksporto į Jordaniją grąžinamųjų išmokų teisėtumą.

5. Po to, kai 1998 m. vasario ir kovo mėn. Jordanijoje buvo atliktas tyrimas dėl eksporto grąžinamųjų išmokų už žemės ūkio produktus sistemos, 1998 m. liepos 6 d. laišku Komisija informavo Italijos valdžios institucijas, kad iš 37 978 tonų iš Europos Bendrijos be muitinės deklaracijų į Jordaniją eksportuotos jautienos 2 272 tonos buvo eksportuotos iš Italijos. Šiame laiške Komisija, be kita ko, paragino Italijos valdžios institucijas išsiaiškinti eksportuotojo pavadinimą, kad būtų pradėta eksporto grąžinamųjų išmokų susigrąžinimo procedūra ir, nustačius bendrininkavimą, baudžiamieji procesai.

6. 1999 m. sausio 15 d. laiškais kompetentinga Italijos administracinės valdžios institucija informavo *Inalca* ir *Cremonini* apie sprendimus dėl ginčijamų eksporto grąžinamųjų išmokų susigrąžinimo (toliau – 1999 m. sausio 15 d. sprendimai dėl susigrąžinimo)[3]. Apeliantės pateikė administracinius skundus dėl šių sprendimų, kurie buvo atmesti 2000 m. kovo 7 d. sprendimais.

7. 1999 m. vasario 16 d. Italijos valdžios institucijos Komisijos tyrimo rezultatus perdavė kompetentingai Italijos teisminei institucijai, dėl ko apeliančių atstovams buvo pradėtas baudžiamasis procesas.

8. 1999 m. lapkričio 30 d. apeliantės parengė du laidavimo raštus (*polizze fideiussorie*) siekdamos, kad būtų sustabdyta grąžintinų sumų susigrąžinimo procedūra.

9. Skundas, dėl kurio buvo pradėtas baudžiamasis tyrimas, buvo atmestas 2002 m. gruodžio 18 dieną. 2004 m. sausio 16 d. civilinės teisės sprendimu buvo pripažinta, kad 1999 m. sausio 15 d. sprendimu dėl susigrąžinimo grindžiami *Inalca* pateikti kaltinimai yra nepagrįsti ir *Inalca* neprivalo sumokėti sumų, kurias buvo reikalaujama grąžinti. 2005 m. balandžio 27 d. civilinės teisės sprendimu *Cremonini* atžvilgiu buvo pateiktos tokios pačios išvados.

10. 2004 m. kovo 22 ir 23 d. laiškais Italijos valdžios institucijos patenkino *Inalca* prašymą panaikinti su ja susijusį 1999 m. sausio 15 d. sprendimą dėl susigrąžinimo, o šios bendrovės pateiktas laidavimo raštas buvo grąžintas. Be to, 2004 m. gruodžio 22 ir 23 d. laiškais buvo priimtas *Cremonini* prašymas panaikinti su ja susijusį 1999 m. sausio 15 d. sprendimą dėl susigrąžinimo, o šios bendrovės pateiktas laidavimo raštas buvo grąžintas.

11. 2005 m. sausio 27 d. *Inalca* pareikalavo, kad Komisija atlygintų žalą, kurią patyrė dėl Komisijos pradėto tyrimo ir išvadų, kurias Komisija perdavė Italijos valdžios institucijoms. 2005 m. balandžio 15 d. laišku Komisija[4] pranešė *Inalca*, kad negali patenkinti šio prašymo dėl žalos atlyginimo, nes pagal Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnį galimo prašymo dėl žalos atlyginimo pateikimo terminas bet kuriuo atveju jau yra pasibaigęs.

12. 2006 m. spalio 3 d. Sprendimu Nr. 2006/678/EB[5] (toliau – 2006 m. spalio 3 d. Komisijos sprendimas) Komisija išbraukė Jordanijai skirtos jautienos eksporto susigrąžinamųjų išmokų pažeidimus, apie kuriuos buvo pranešta Italijos Respublikai, iš pranešimų, numatytų 1991 m. kovo 4 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 595/91 dėl pažeidimų ir neteisingai sumokėtų sumų, susijusių su bendrosios žemės ūkio politikos finansavimu, susigrąžinimo, ir dėl šios srities informacinės sistemos organizavimo bei panaikinančio Reglamentą (EEB) Nr. 283/72 (OL L 67, p. 11; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 11 t., p. 171) 3 ir 5 straipsniuose, sąrašo.

3 — Minėtuose sprendimuose minimoje 1970 m. balandžio 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 729/70 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo (OL L 94, p. 13) 8 straipsnio 1 dalyje numatyta: „valstybės narės, laikydamosi įstatymuose ir kituose teisės aktuose pateiktų nacionalinių nuostatų, imasi priemonių: <...> įsitikinti, kad iš Fondo lėšų finansuojamos operacijos yra tikrai atliktos ir atliktos teisingai, <...> užkirsti kelią taisyklių pažeidimams ir su jais kovoti (ir) išieškoti sumas, kurios buvo prarastos dėl taisyklių nesilaikymo ar aplaidumo“. Pagal minėto straipsnio 2 dalį valstybės narės informuoja Komisiją apie priemones, kurių buvo imtasi šiems tikslams įvykdyti, ir ypač apie administracinių ir teisminių procedūrų būklę.

4 — Minėtą laišką išsiuntė UCLAF teisių perėmėjos Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) generalinis direktorius.

5 — Komisijos sprendimas dėl finansinių padarinių apmokant Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) Garantijų skyriaus finansuotas išlaidas nustačius tam tikrus ūkio subjektų padarytus pažeidimus (OL L 278, p. 24) (žr. šio sprendimo p. 31).

13. 2006 m. kovo 9 d. laišku apeliantės pateikė Komisijai prašymą, kad būtų atlyginta patirta žala, bendrai įvertinta 2 861 000 eurų. Komisija netenkino šio prašymo.

III – Byla Pirmosios instancijos teisme ir skundžiama nutartis

14. 2006 m. birželio 27 d. Bendrojo Teismo kanceliarijai apeliantės pateikė ieškinį, kuriame reikalavo pripažinti Bendrijos deliktinę atsakomybę, priteisti iš Komisijos tariamai patirtos žalos, įvertintos 2 861 000 eurų, atlyginimą, su šia suma susijusias kompensacines palūkanas ir galimus delspinigius.

15. Atskiru 2006 m. rugsėjo 18 d. dokumentu Komisija nurodė nepriimtinumo pagrindą pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 114 straipsnio 1 dalį, nes ieškinys yra nepriimtinas dėl pasibaigusio Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnyje nurodyto senaties termino.

16. Kiek tai susiję su priimtinumu, skundžiamos nutarties 46 punkte Pirmosios instancijos teismas priminė, kad ieškinio dėl Bendrijos deliktinės atsakomybės senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik kai yra įvykdytos visos pareigos atlyginti žalą atsiradimo sąlygos, būtent, kai atsiranda atlygintina žala. Skundžiamos nutarties 47 punkte Pirmosios instancijos teismas priminė, kad tuo atveju, kai Bendrijos atsakomybę lemia norminis aktas, senaties terminas pradedamas skaičiuoti tada, kai atsiranda žalą sukeliančios šio akto pasekmės. Jis patikslino, kad kai ginčus lemia individualus aktas, kaip yra šioje byloje, šis terminas pradedamas skaičiuoti tik kai žala tampa reali. Tuo remdamasis skundžiamos nutarties 49 punkte Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad konkretus nurodytų žalingų pasekmių apeliantams atsiradimo momentas turi būti nustatomas iš eilės nagrinėjant apeliančių reikalaujamą atlyginti materialinę ir neturtinę žalą.

17. Dėl materialinės žalos skundžiamos nutarties 51 punkte Pirmosios instancijos teismas visų pirma pripažino, kad su laidavimo raštų pateikimu draudimo bendrovei susijusi žala tapo reali 1999 m. lapkričio 30 d., kai apeliantės parengė minėtus laidavimo raštus, ir taip atmetė apeliančių argumentą, kad ginčijamo laiško žalingos pasekmės iš tiesų atsirado tik kai buvo priimtas 2006 m. spalio 3 d. Komisijos sprendimas. Vis dėl skundžiamos nutarties 59 ir 64 punktuose Pirmosios instancijos teismas patikslino, kad žala, kurią sudaro laidavimo raštų parengimo išlaidos, yra tęstinio pobūdžio ir ieškinys, kuriuo siekiama šios žalos atlyginimo, priimtinas tiek, kiek tai susiję su po 2001 m. birželio 27 d. atnaujintomis sutartimis.

18. Toliau nagrinėdamas pagalbinių ir teisinių paslaugų išlaidas bei už bylos tvarkymą atsakingo personalo išlaidas, skundžiamos nutarties 71 ir 73 punktuose Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad žala dėl šių išlaidų yra momentinė, todėl ieškinio dėl šių išlaidų atlyginimo senaties terminas jau yra pasibaigęs.

19. Galiausiai nagrinėdamas prašymą atlyginti tariamai patirtą žalą negautų pajamų forma dėl to, kad, sumokėjus laidavimo raštų parengimo įmokas, pagalbines, teisines ir personalo išlaidas, sumažėjo finansinis turtas, skundžiamos nutarties 74 punkte Pirmosios instancijos teismas nusprendė, jog apeliančių prašymas nėra pakankamai tikslus ir turėtų būti atmestas kaip nepriimtinas.

20. Dėl neturtinės žalos, skundžiamos nutarties 77 punkte Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad ieškinio dėl šios žalos atlyginimo senaties terminas jau yra pasibaigęs, nes nurodyta žala atsirado vykstant šiems procesams 1999 ir 2000 m., t. y. daugiau nei prieš penkerius metus iki ieškinio pareiškimo. Skundžiamos nutarties 78 punkte Pirmosios instancijos teismas atmetė apeliančių argumentą, kad ši žala buvo tęstinio pobūdžio iki 2005 m. balandžio 27 d. sprendimo paskelbimo, ir šios nutarties 79 punkte pridūrė, jog bet kuriuo atveju apeliantės tik nurodo grėsmę jų komercinei reputacijai, bet nepateikia jokio su tuo susijusio įrodymo. Iš to skundžiamos nutarties 81 punkte Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad ieškinys yra priimtinas, tik kiek juo siekiama žalos, patirtos nuo 2001 m. birželio 27 d. sumokėjus įmokas už laidavimo raštų parengimą, atlyginimo.

21. Priminęs nusistovėjusią teismo praktiką, pagal kurią Bendrijos deliktinė atsakomybė, kaip tai suprantama pagal EB 288 straipsnio antrą pastraipą, priklauso nuo to, ar įvykdytos visos sąlygos, t. y. veiksmų, kuriais kaltinama institucija, neteisėtumas, žalos realumas bei priežastinio ryšio tarp veiksmų, kuriais kaltinama, ir nurodytos žalos egzistavimas, skundžiamos nutarties 85 punkte Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad jei nėra įvykdyta viena iš trijų Bendrijos atsakomybę lemiančių sąlygų, reikalavimai atlyginti žalą turėtų būti atmesti ir nėra būtina nagrinėti, ar įvykdytos kitos dvi sąlygos.

22. Skundžiamos nutarties 90 punkte Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad nėra būtina nagrinėti Bendrijos atsakomybės už žalą, kurią lėmė 1999 m. sausio 15 d. sprendimai dėl susigrąžinimo, nes žala, kuri kilo dėl laidavimo raštų parengimo, neatsirado tiesiogiai dėl 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiško.

23. Atsižvelgdamas į visa tai, skundžiamos nutarties 94 punkte Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad jei apeliančių pareikštas ieškinys dėl žalos atlyginimo yra priimtinas, jis turėtų būti atmestas kaip akivaizdžiai teisiškai nepagrįstas.

IV – Apeliacinis skundas ir priešpriešinis apeliacinis skundas

24. Apeliaciniu skundu apeliantės prašo Teisingumo Teismo panaikinti skundžiamą nutartį, grąžinti bylą iš naujo nagrinėti Bendrajam Teismui (anksčiau – Pirmosios instancijos teismas) ir priteisti iš Komisijos šiame procese bei su byla T-174/06 susijusiame procese patirtas bylinėjimosi išlaidas. Apeliaciniam skundui pagrįsti apeliantės pateikia septynis pagrindus.

25. Atsiliepime į apeliacinį skundą Komisija atsako į šiuos septynis pagrindus.

26. Be to, Komisija pateikė priešpriešinį apeliacinį skundą dėl teisės klaidos ir prašo Teisingumo Teismo panaikinti skundžiamą nutartį tiek, kiek joje pripažįstama, kad ieškinys pirmojoje instancijoje yra iš dalies priimtinas, išspręsti bylą atmetant ieškinį kaip visiškai nepriimtiną ir visais atvejais priteisti iš apeliančių bylinėjimosi abiejose instancijose išlaidas.

V – Vertinimas

27. Pirmiausia reikia nagrinėti Komisijos pareikštą priešpriešinį apeliacinį skundą dėl jo lemiamos reikšmės.

A – *Dėl Komisijos priešpriešinio apeliacinio skundo*

1. Komisijos argumentai

28. Priešpriešiniu apeliaciniu skundu Komisija prašo Teisingumo Teismo patikslinti savo praktiką, susijusią su data, nuo kurios pradedamas skaičiuoti senaties terminas ieškiniams dėl žalos ir palūkanų atlyginimo pareikšti bylose, kuriose atsakomybę lemia ne norminis aktas.

29. Pirmiausia Komisija nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamos nutarties 46 ir 47 punktuose nusprendė, jog senaties terminas šioje byloje pradedamas skaičiuoti nuo datos, kai atsirado akto žalingos pasekmės. Komisija primena, kad specifinė tvarka buvo įtvirtinta tam atvejui, kai Sąjungos atsakomybę lemia norminis aktas. Tai paaiškinama specifine žala, kurią sukelia norminis aktas, kurio poveikis asmenims atsiranda tik vėliau, bet netaikoma kitais atvejais, kai atsakomybę lemia būtent veiksmai ar faktinės aplinkybės.

30. Papildomai Komisija nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamos nutarties 47 punkte nusprendė, kad nagrinėjamas ieškinys dėl žalos atlyginimo susijęs su ginču, kilusiu dėl individualių aktų, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Holcim (Deutschland) prieš Komisiją* [6], nors tai nėra privalomą poveikį adresatui turintis individualus aktas.

31. Taip pat papildomai Komisija teigia, kad Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, kai savavališkai pakeitė minėtame Sprendime *Holcim (Deutschland) prieš Komisiją* nurodytus kriterijus. Komisija nurodo, kad šiuo atveju senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo žalą sukėlusio fakto datos, t. y. nuo 1998 m. liepos 6 d., t. y. Komisijos laiško datos, o jei ne, tai vėliausiai nuo datos, kai apeliantės apie minėtą laišką sužinojo 1999 m. sausio 15 d. sprendimais dėl susigrąžinimo [7].

32. Be to, Komisija nurodo, kad paprastai, nurodytai žalai esant tęstinio pobūdžio, ieškinys dėl atsakomybės gali būti pareikštas, siekiant net ir iš dalies atlyginti žalą labai ilgą laiką, t. y. kol pasibaigia penkerių metų laikotarpis, skaičiuojamas nuo momento, kai ieškovė nurodė paskutines dėl skundžiamo akto atsiradusias žalą sukėlusias aplinkybes. Senaties terminas nebebūtų teisės pareikšti ieškinį kliūtis, bet ribotų atlygintos žalos sumą žala, patirta per penkerius metus iki ieškinio pareiškimo.

33. Apeliantės teigia, kad Komisijos priešpriešinį apeliacinį skundą reikia atmesti.

2. Vertinimas

34. Priešpriešiniame apeliaciniame skunde Teisingumo Teismo prašoma įvertinti, ar Pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, kad senaties termino eiga pradedama skaičiuoti nuo momento, kuris nurodytas skundžiamoje nutartyje.

35. Kiek tai susiję su senaties termino eigos pradžia, reikia priminti, kad pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnį „bylos prieš Sąjungą su deliktine atsakomybe susijusiais klausimais nebekeliamos praėjus penkeriems metams po to įvykio, dėl kurio norima bylą iškelti“.

36. Penkerių metų senaties termino eigos pradžia buvo aiškinama teismo praktikoje įvairiais atvejais. Kalbant apie atvejus, kai Sąjungos atsakomybę lemia norminis aktas, šis senaties terminas nepradedamas skaičiuoti iki šio akto žalingų pasekmių atsiradimo, todėl iki momento, kai suinteresuotieji asmenys patiria realią žalą [8]. Tuo atveju, kai ginčą lemia individualūs aktai, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai sprendimas sukelia pasekmes jame nurodytiems asmenims [9]. Kitais atvejais minėtas senaties terminas pradedamas skaičiuoti tada, kai yra įvykdytos visos sąlygos, taikomos pareigai atlyginti žalą, būtent tada, kai atlygintina žala tampa reali [10].

37. Reikia pateikti du pastebėjimus, susijusius su, pirma, senaties termino skaičiavimo būdais ir, antra, tikslia senaties termino eigos pradžia.

6 — 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo (C-282/05 P, Rink. p. I-2941) 29 punktas.

7 — Atsiliepimo į ieškinį ir priešpriešinio apeliacinio skundo 16 punkte Komisija nurodo 1999 m. liepos 15 dieną. Tačiau man atrodo, kad tai akivaizdi rašymo klaida ir ją reikėtų suprasti kaip 1999 m. sausio 15 d., kaip nurodoma kituose šio dokumento punktuose.

8 — Šiuo klausimu žr. 1984 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Birra Wührer ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* (256/80, 257/80, 265/80, 267/80, 5/81, 51/81 ir 282/82, Rink. p. 3693) 15 punktą ir 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Komisija prieš Cantina sociale di Dolianova ir kt.* (C-51/05 P, Rink. p. I-5341) 54 punktą.

9 — Šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Holcim (Deutschland) prieš Komisiją* 30 punktą.

10 — Žr. 1999 m. rugpjūčio 4 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Fratelli Murri prieš Komisiją* (T-106/98, Rink. p. II-2553) 25 punktą; 2005 m. rugsėjo 14 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Ehcon prieš Komisiją* (T-140/04, Rink. p. II-3287) 53 punktą ir 2010 m. rugsėjo 28 d. Bendrojo Teismo sprendimo *C-Content prieš Komisiją* (T-247/08) 53 punktą. Priešingai, kasdienis nuo žalos dydžio skaičiuojamų palūkanų praradimas nedaro įtakos minėto termino eigai. Iš tiesų, kai palūkanos skaičiuojamos nuo žalos dydžio, nustatyto šios žalos atsiradimo dieną, palūkanomis siekiama tik kad būtų atlyginta reali žala, ir šios palūkanos neturėtų būti painiojamos su faktine aplinkybe, dėl kurios reiškiamas ieškinys, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnį, ir kuri reiškia momentą, kai pradedamas skaičiuoti senaties terminas (žr. minėtos Nutarties *Fratelli Murri prieš Komisiją* 28 punktą).

38. Pirmiausia, kiek tai susiję su senaties termino skaičiavimo būdais, reikia pažymėti, kad skundžiamoje nutartyje Pirmosios instancijos teismas nurodė, jog lemiama data nagrinėjant, ar terminas pateikti prašymą dėl žalos ir palūkanų atlyginimo yra pasibaigęs, nustatoma pagal ieškinio pateikimo teisme datą. Vadovaujantis šiuo požiūriu, data, į kurią reikia atsižvelgti, yra prieš penkerius metus iki minėto ieškinio pareiškimo buvusi data. Kadangi ieškinys buvo pareikštas 2006 m. birželio 27 d., Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad senaties termino eiga prasidėjo 2001 m. birželio 27 dieną.

39. Tačiau šis požiūris, grindžiamas „atvirkštine chronologija“, nėra neginčytinas šioje byloje. Reikia priminti, kad Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnyje, priešingai, numatyta įprasta chronologinė tvarka ir senaties termino eigos pradžia nustatoma pagal datą, kai susiklostė žalą sukeliančios aplinkybės [11].

40. Svarbu identifikuoti Sąjungos institucijos priimtą aktą ar atliktą veiksmą, dėl kurio gali būti pradedamas skaičiuoti senaties terminas. Šiuo klausimu reikia paminėti toliau pateikiamas aplinkybes.

41. Komisijos nuomone, šioje byloje senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo žalą sukėlusio fakto datos, t. y. 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiško, arba bet kuriuo atveju nuo datos, kai apeliantės sužinojo apie šį laišką 1999 m. sausio 15 d. sprendimais dėl susigrąžinimo datos.

42. Vadovaujantis Pirmosios instancijos teismo parengtu faktinių aplinkybių pateikimu, atrodo, kad 1998 m. liepos 6 d., t. y. Komisijos laiško dieną, Komisija pirmą kartą ėmėsi veiksmų šioje byloje.

43. Žalingos pasekmės, darant prielaidą, kad jos atsirado, iš tiesų gali būti siejamos su 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laišku. Tačiau tai nėra norminis, individualus ar juo labiau skundžiamas aktas. Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę nagrinėti tokio pobūdžio dokumentus byloje *Nutral prieš Komisiją* [12]. Teisingumo Teismas paaiškino, kad tai – specifinė bendradarbiavimo tarp Komisijos ir valstybės narės forma. Šį dokumentą galima apibūdinti kaip Komisijos rekomendaciją valstybei narei, kuri tampa konkrečiomis, priimant nacionalinį sprendimą nustatytomis, pareigomis atitinkamiems ūkio subjektams.

44. Taigi, net jeigu 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiškas sukėlė apeliančių nurodytą žalą, vien šio dokumento, atsižvelgiant į jo pobūdį ir neišsamumą, nepakanka, kad nuo jo būtų pradėtas skaičiuoti senaties terminas šioje byloje. Minėtas laiškas turėjo neabejotinai būti sukonkretintas ir individualizuotas kitomis priemonėmis, t. y. šioje byloje 1999 m. sausio 15 d. sprendimais dėl susigrąžinimo. Šiuose sprendimuose, nustatant pareigą sugrąžinti sumas ir nurodant apeliantes, buvo sukonkretinta galima žala. Gavusios minėtus sprendimus apeliantės buvo visiškai informuotos apie situaciją ir galinčias kilti finansines pasekmes. 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiško žalingos pasekmės pasireiškė tik tada, kai pasikeitė apeliančių teisinė padėtis pagal nacionalinę teisę po to, kai buvo gauti 1999 m. sausio 15 d. sprendimai dėl susigrąžinimo. Taigi šioje byloje 1999 m. sausio 15 d. sprendimų dėl susigrąžinimo gavimo dieną reikia laikyti senaties termino eigos pradžia, kiek tai susiję su Sąjungos atsakomybės taikymu.

45. Atsižvelgiant į tai, senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti 1999 m. sausio mėn., pasibaigė po penkerių metų, t. y. 2004 m. sausio mėn. Šiuo terminu siekiama iš anksto nustatyti laikotarpį, per kurį gali būti taikoma Sąjungos atsakomybė. Kiekvienas asmuo, kuris siekė taikyti Sąjungos atsakomybę dėl 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiško, po kurio Italijos valdžios institucijos priėmė 1999 m. sausio 15 d.

11 — Šią situaciją reikia atskirti nuo situacijos, kuri buvo nagrinėjama 2002 m. sausio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendime *Biret International prieš Tarybą* (T-174/00, Rink. p. II-17, 14 punktas). Iš tiesų tame sprendime ieškovei tariamai sukeltos žalingos pasekmės atsirado Bendrijai nusprendus priimti ir palikti galioti importo embargą. Tuo atveju Pirmosios instancijos teismas nurodė: kadangi žala nebuvo momentinė, bet kaupėsi kasdien tam tikrą laikotarpį dėl to, kad ir toliau galiojo neteisėtas aktas, Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnyje nurodytas senaties terminas, atsižvelgus į senaties termino skaičiavimą nutraukiančio akto priėmimo dieną, taikomas ankstesniam nei penkerių metų laikotarpiui ir nedarė poveikio vėliau atsiradusioms teisėms. Tačiau taip nėra šioje byloje.

12 — 1995 m. lapkričio 23 d. sprendimo (C-476/93 P, Rink. p. I-4125) 30 punktas.

sprendimus dėl susigrąžinimo, turėjo imtis veiksmų per penkerius metus po minėtų sprendimų gavimo. Vienintelis šį terminą iš tiesų nutraukiantis pagrindas yra ieškinio pareiškimas. Iš tiesų SESV 340 straipsnyje nedraudžiama kreiptis į Teisingumo Teismą, kad būtų pripažinta Sąjungos atsakomybė už neišvengiamą ir pakankamai aiškiai numatomą žalą, net jeigu jos dydžio dar negalima tiksliai nustatyti [13].

46. Todėl senaties termino eigos pradžia šioje byloje turi būti nustatyta tą dieną, kai apeliantės sužinojo apie atitinkamus 1999 m. sausio 15 d. sprendimus dėl susigrąžinimo.

47. Tačiau, kaip jau esu nurodęs, penkerių metų senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo 1999 m. sausio mėn., kai buvo gauti 1999 m. sausio 15 d. sprendimai dėl susigrąžinimo, baigėsi 2004 m. sausio mėn. Todėl 2006 m. birželio 27 d. Pirmosios instancijos teisme pareikštas ieškinys turi būti laikomas pareikštu pavėluotai.

48. Todėl reikia patenkinti Komisijos priešpriešinį apeliacinį skundą ir atmesti jo likusią jo dalį tiek, kiek Pirmosios instancijos tesimas padarė teisės klaidą, kai skundžiamos nutarties 46 ir 47 punktuose nusprendė, kad šioje byloje senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik tada, kai žala dėl 1998 m. liepos 6 d. Komisijos laiško tapo reali, ir tiek, kiek reikalavimą kasmet iš naujo pateikti laidavimo raštus Pirmosios instancijos teismas laikė atskirais žalą sukeliančiais veiksmais, dėl kurių gali būti pratęstas senaties terminas.

49. Iš to matyti, kad Pirmosios instancijos teismas taip pat padarė teisės klaidą, kai skundžiamos nutarties 75 punkte pripažino, kad ieškinys yra iš dalies priimtinas.

50. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui:

— priimant sprendimą dėl priešpriešinio apeliacinį skundo, panaikinti skundžiamą nutartį tiek, kiek ja ieškinys pirmojoje instancijoje pripažįstamas iš dalies priimtinu, ir

— atmesti ieškinį pirmojoje instancijoje kaip visiškai nepriimtiną.

B – *Dėl šešių pirmųjų pagrindinio apeliacinio skundo pagrindų*

51. Apeliaciniame skunde apeliantės nurodo pagrindus, susijusius su prieštaringais motyvais, Bendrijos teismų praktikos pažeidimu, Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkto pažeidimu, pateiktų argumentų iškraipymu ir teisės klaida.

52. Kadangi siūlau Teisingumo Teismui patenkinti Komisijos priešpriešinį apeliacinį skundą ir atmesti ieškinį kaip visiškai nepriimtiną, nes jis pareikštas pavėluotai, sprendime nebereikia nagrinėti šešių pirmųjų pagrindinio apeliacinio skundo pagrindų.

53. Todėl juos nagrinėsiu tik papildomai ir norėdamas užtikrinti išsamų vertinimą. Be to, kadangi antrasis, trečiasis ir ketvirtasis pagrindai susiję su žala dėl negautų pajamų ir neturtine žala, juos reikia nagrinėti kartu.

13 — Žr. 1976 m. birželio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Kampffmeyer ir kt. prieš EEB* (56/74-60/74, Rink. p. 711) 6 punktą; 1987 m. sausio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Zuckerfabrik Bedburg ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* (281/84, Rink. p. 49) 14 punktą bei 2005 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Arizona Chemical ir kt. prieš Komisiją* (T-369/03, Rink. p. II-5839) 106 punktą.

1. Dėl pirmojo pagrindo

54. Apeliančių pagrindinio apeliacinio skundo pirmasis pagrindas susijęs su prieštaringais motyvais ir Bendrijos teismų praktikos, susijusios su procedūrinio senaties termino eigos pradžios kriterijaus ir atsakomybės sąlygų egzistavimo vertinimo atskyrimu, pažeidimu.

55. Apeliančių teigimu, Pirmosios instancijos teismas suklydo, nes skundžiamos nutarties 55 punkte neatsižvelgė į 2006 m. spalio 3 d. Komisijos sprendimą. Iš tiesų iki šio sprendimo priėmimo apeliantės buvo atsidūrusios teisinio netikrumo situacijoje, kiek tai susiję su patirtos žalos egzistavimu ir jos dydžiu, nes žala galutinai tapo reali tik 2006 m. Apeliantės teigia, kad Pirmosios instancijos teismas skundžiamos nutarties 55 punkte taip pat suklydo, nes supainiojo procedūrinio senaties termino eigos pradžios kriterijų ir atsakomybės sąlygų egzistavimo pripažinimą.

56. Apeliančių nuomone, Pirmosios instancijos teismas turėjo remtis 2006 m. spalio 3 d. data, kai Komisija priėmė sprendimą nutraukti procedūrą.

57. Taigi apeliantės teigia, kad senaties termino eiga prasidėjo *po* žalos atsiradimo.

58. Tačiau šis vertinimas turi būti atmestas dėl daugelio priežasčių.

59. Pirmiausia iš pačių apeliančių dokumentų matyti, kad žalą jos patyrė dar prieš 2006 m. spalio 3 d. Komisijos sprendimą. Pavyzdžiui, jos nurodo laidavimo raštų pateikimą 1999 m., o tai reiškia, kad minėtuose laidavimo raštuose nurodytomis datomis turėjo būti sumokėtos įmokos. Nepaisant žalos, jei tokia būtų, egzistavimo, šiuo klausimu negalima pagrįstai teigti, kad senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik praėjus septyneriems metams, t. y. 2006 m. Taigi apeliančių siūloma data negali būti tinkama.

60. Be to, senaties terminas nėra skaičiuojamas nuo tada, kai žalą sukėlęs aktas panaikinamas teisinėje sistemoje. Teisingumo Teismas šią aplinkybę priminė Sprendime *Holcim (Deutschland) prieš Komisiją*[14] dėl Sąjungos teismo panaikinto sprendimo, nurodęs, jog senaties termino pradžiai nėra svarbu, kad neteisėti Sąjungos veiksmai būtų nustatyti teismo sprendimu.

2. Dėl antrojo pagrindo

61. Kiek tai susiję su prašymų dėl apeliančių patirtų pagalbinių, teisinių ir personalo išlaidų senaties terminu, apeliantės nurodo, kad skundžiamos nutarties motyvai yra akivaizdžiai prieštaringi ir kad Pirmosios instancijos teismas pažeidė nusistovėjusią teismo praktiką.

62. Reikia atmesti šį pagrindą. Skundžiamos nutarties 71 punkte žalą, kurią sudaro pagalbinės, teisinės ir apeliančių pasamdyto personalo išlaidos, Pirmosios instancijos teismas teisingai kvalifikavo kaip momentinę ir remdamasis tuo padarė išvadą, kad ieškinys šiuo klausimu pareikštas pavėluotai. Apeliantės painioja ieškiniui pareikšti taikomą ir žalos atsiradimo terminus. Jei Teisingumo Teismas laikytųsi mano vertinimo, susijusio su senaties termino eigos pradžia, ieškinį taip pat dėl anksčiau nurodytos žalos atlyginimo būtų buvę galima pareikšti vėliausiai 2004 m. sausio mėn., o taip nebuvo padaryta[15].

14 — Minėto sprendimo 31 punktas.

15 — Net jei toks prašymas būtų priimtinas, labai abejoju dėl galimybės reikalauti, kad Komisija padengtų nacionalinių procesų teisines išlaidas, nes būtent nacionaliniame procese turi būti išnagrinėtas šių išlaidų atlyginimo klausimas (šiuo klausimu žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *SELEX Sistemi Integrati prieš Komisiją*, C-481/07 P, 20–26 punktus).

3. Dėl trečiojo, ketvirtojo ir penktojo pagrindų

63. Trečiasis, ketvirtasis ir penktasis pagrindai susiję su tariamai patirta žala negautų pajamų forma ir su neturtine žala.

64. Kaip trečiąjį pagrindą apeliantės nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas iškraipė argumentus ir pažeidė Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą, nes pripažino, jog prašymas atlyginti apeliančių patirtą žalą negautų pajamų forma yra nepriimtinas.

65. Be to, vadovaujantis ketvirtuoju pagrindu, Pirmosios instancijos teismas pažeidė teismų praktiką ir pateikė akivaizdžiai nenuoseklius motyvus, kiek tai susiję su prašymo atlyginti neturtinę žalą senaties terminu.

66. Galiausiai kaip penktąjį pagrindą apeliantės nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas pažeidė savo Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą ir teismų praktiką neturtinės žalos srityje, o jo motyvai yra akivaizdžiai nenuoseklūs, nes jis nusprendė, kad prašymas atlyginti neturtinę žalą yra bet kuriuo atveju nepriimtinas.

67. Visų pirma, kalbant apie prašymų atlyginti nurodytas negautas pajamas ir neturtinę žalą priimtinumą, apeliančių argumentai nėra teisingi. Skundžiamos nutarties 74 ir 80 punktuose Pirmosios instancijos teismas atmetė prašymus remdamasis tuo, kad jie yra bendro pobūdžio. Dėl jų nekonkretumo šie prašymai neatitinka Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkto. Vadovaujantis teismų praktika, pripažįstama, kad privaloma pateikti pakankamų, prašymą atlyginti negautas pajamas ir neturtinę žalą pagrindžiančių įrodymų. Iš tiesų, taip pat ir dėl tokios žalos atlyginimo apeliantės privalo pateikti šios žalos egzistavimo įrodymų ir jos įvertinimą pagrindžiančius skaičiavimus [16].

68. Be to, dėl nurodytos neturtinės žalos tęstinio pobūdžio, Pirmosios instancijos teismas skundžiamos nutarties 77 ir 78 punktuose teisingai paneigė šią aplinkybę.

4. Dėl šeštojo pagrindo

69. Pateikdama šeštąjį pagrindą apeliantės teigia, kad Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, nes dėl priežastinio ryšio sąlygos nusprendė, kad nėra priežastinio ryšio tarp veiksmų, kuriais kaltinama Komisija, ir nurodytos žalos, kiek tai susiję su prašymu atlyginti dėl laidavimo raštų parengimo įmokų sumokėjimo atsiradusią žalą, jei minėtas prašymas būtų pripažintas priimtinu.

70. Komisija nurodo, kad šis pagrindas bet kuriuo atveju yra akivaizdžiai teisiškai nepagrįstas.

71. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad pagrindas susijęs tik su ta ieškinio dalimi, kurią Pirmosios instancijos teismas pripažino priimtina. Tačiau jei Teisingumo Teismas laikytųsi mano vertinimo dėl senaties termino eigos pradžios, skundžiama nutartis, remiantis Komisijos pareikštu priešpriešiniu apeliaciniu skundu, bet kuriuo atveju šiuo klausimu turėtų būti panaikinta.

72. Dėl priežastinio ryšio pažymėtina, kad Pirmosios instancijos teismas, pagal analogiją remdamasis minėtu Sprendimu *Holcim (Deutschland) prieš Komisiją*, skundžiamos nutarties 92 punkte teisingai nusprendė, kad apeliantės galėjo pasirinkti pateikti laidavimo raštus, tačiau pagal 1999 m. sausio 15 d. sprendimus dėl susigrąžinimo tai nebuvo jų pareiga. Iš tiesų, jei apeliantės būtų nusprendusios

16 — Žr. minėto Sprendimo *SELEX Sistemi Integrati prieš Komisiją* 37 punktą. Vis dėlto tiesa, kad tam tikrose bylose dėl Sąjungos institucijų personalo Bendrasis Teismas ir Europos Sąjungos Tarnautojų teismas priėmė tokius prašymus išsamiai nenurodę kriterijų, į kuriuos atsižvelgiama skaičiuojant.

nedelsiant sumokėti subsidijas eksportui, jos būtų išvengusios minėtų raštų parengimo išlaidų. Be to, kaip Komisija pripažino teismo posėdyje, šiuo atveju apeliantėms būtų grąžinta atitinkama suma kartu su palūkanomis. Taigi šeštasis pagrindas, atrodo, yra akivaizdžiai nepagrįstas, todėl jį taip pat siūlau atmesti.

73. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nė vienas iš šios išvados 51 punkte nurodytų šešių pagrindų nėra pagrįstas. Todėl bet kuriuo atveju juos reikia atmesti kaip nepagrįstus.

C – *Dėl septintojo pagrindo*

74. Pateikdamos paskutinįjį pagrindą apeliantės prašo Teisingumo Teismo panaikinti skundžiamą nutartį dėl bylos nagrinėjimo per protingą terminą principo pažeidimo.

75. Apeliantės visų pirma nurodo, kad, atsižvelgiant į šios bylos faktines ir procesines aplinkybes, nereikia taikyti Teisingumo Teismo praktikos, pagal kurią per ilgos trukmės proceso Pirmosios instancijos teisme atveju galimybė siekti, kad būtų panaikintas Pirmosios instancijos teismo sprendimas, priklauso nuo to, ar įrodoma, kad per ilga proceso trukmė turėjo įtakos sprendžiant bylą, nepažeidžiant galimybės reikalauti žalos, patirtos dėl per ilgos trukmės proceso, atlyginimo, kaip tai numatyta EB 235 ir EB 288 straipsniuose.

76. Papildomai apeliantės tvirtina, kad per ilga proceso trukmė bet kuriuo atveju turėjo įtakos galutinai išsprendžiant bylą.

77. Komisija prieštarauja visiems šiems argumentams, nurodydama, kad jie nepriimtini.

78. Pažymiu, kad pagrindas, susijęs su praleistu protingu terminu sprendimui Pirmosios instancijos teisme priimti, nebuvo pateiktas Pirmosios instancijos teismui[17]. Iš tiesų apeliantės net neturėjo galimybės to padaryti Pirmosios instancijos teisme, nes šis teismas bylą išsprendė nutartimi, nesurengęs teismo posėdžio.

79. Reikia priminti, kad Pirmosios instancijos teismui pažeidus protingą terminą sprendimui priimti, ieškovas, pareikšdamas ieškinį Sąjungai pagal SESV 268 straipsnį ir 340 straipsnio antros pastraipos nuostatas, gali pateikti prašymą dėl žalos atlyginimo; Teisingumo Teismo procedūros reglamento 113 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog apeliacinėje instancijoje gali būti prašoma tik visiškai arba iš dalies panaikinti Pirmosios instancijos teismo sprendimą ir prireikus visiškai arba iš dalies patenkinti reikalavimus, kurie buvo pareikšti pirmojoje instancijoje[18]. Taip nėra šiuo atveju.

80. Vis dėlto jei protingo termino sprendimui priimti nesilaikymas turėjo įtakos bylai Pirmosios instancijos teisme išspręsti, ši aplinkybė galėtų būti nurodoma grindžiant panaikinimo pagrindą apeliacinėje instancijoje. Tačiau šioje byloje nesant jokių įrodymų, jog proceso trukmė būtų turėjusi įtakos ginčo sprendimui, pagrindas, kad vykstant pirmosios instancijos procesui viršyti protingos trukmės reikalavimai, paprastai negali lemti šios instancijos teismo sprendimo panaikinimo, todėl jį reikia pripažinti nepriimtinu[19].

81. Šiomis aplinkybėmis prašymas dėl panaikinimo, kurį apeliantės šiame apeliaciniame skunde nurodė kaip septintąjį pagrindą, turi būti atmestas kaip nepriimtinas.

17 — Šiuo klausimu žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland prieš Komisiją* (C-385/07 P, Rink. p. I-6155) 195 punktą.

18 — 2008 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *FIAMM ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* (C-120/06 P ir C-121/06 P, Rink. p. I-6513) 205 punktas.

19 — Minėto Sprendimo *FIAMM ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* 203 ir 211 punktai.

VI – Išvada

82. Apibendrindamas siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. Panaikinti 2009 m. rugsėjo 4 d. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo nutartį *Inalca ir Cremonini prieš Komisiją* (T-174/06), nes šios nutarties 75 punkte pripažįstama, kad ieškinys yra priimtinas, kiek jis susijęs su prašymais atlyginti materialinę žalą, kurią sudaro nuostoliai dėl įmokų, susijusių su laidavimo raštų parengimu ir mokėtinų nuo 2001 m. birželio 27 d., sumokėjimo.

2. Atmesti pagrindinį apeliacinį skundą ir likusią priešpriešinio apeliacinio skundo dalį.

3. Atmesti visą *Inalca SpA – Industria Alimentari Carni* ir *Cremonini SpA* byloje T-174/06 Europos Bendrijų pirmosios instancijos teisme pareikštą ieškinį kaip nepriimtiną.

4. Nurodyti *Inalca SpA – Industria Alimentari Carni* ir *Cremonini SpA* padengti savo ir Europos Komisijos bylinėjimosi išlaidas pirmojoje ir šioje apeliacinėje instancijose.